

Στο κατώφλι της “Ελευθερίας”

Στις προηγούμενες αναρτήσεις αναφέρθηκα στο ξεκίνημά μου από τον τοπικό και τον αθλητικό Τύπο· και ήρθε η στιγμή να μιλήσω για τον επόμενο σταθμό της σταδιοδρομίας μου, τον σημαντικότερο, που ήταν η ιστορική “Ελευθερία”. Εφημερίδα που εκδόθηκε από τον **Πάνο Β. Κόκκα** ως αντιστασιακή την περίοδο της Κατοχής, συνέχισε ως καθημερινή πρωινή με την απελευθέρωση, στηρίζοντας πολιτικά το χώρο του Κέντρου και το τελευταίο της φύλλο εκδόθηκε αλλά δεν κυκλοφόρησε, στις 21 Απριλίου 1967. Άρχιζε η επταετία της χούντας.

Στην “Ελευθερία” βρέθηκα το Φθινόπωρο του 1962, με... πολιτικό μέσον. Τότε ήμουν επικεφαλής της τοπικής οργάνωσης της Φιλελεύθερης Νεολαίας, που είχε δημιουργήσει στην περιοχή μου ο δήμαρχος Ν. Φιλαδέλφειας **Νίκος Τρυπιάς**, στέλεχος του Κόμματος των Φιλελευθέρων.

Πριν προχωρήσω στα δικά μου, μερικές αράδες για τον Τρυπιά, Μικρασιάτη πρόσφυγα, όπως η πλειονότητα των κατοίκων της Ν. Φιλαδέλφειας. Κρεσπώλης στο επάγγελμα, καταγόταν από τα Βουρλά και διετέλεσε δήμαρχος από το 1951 έως το θάνατό του στις 7 Ιουλίου 1965, σε ηλικία 63 χρόνων. Το Φεβρουάριο του 1965 είχε εκλεγεί και πρόεδρος της Τοπικής Ενώσεως Δήμων και Κοινοτήτων νομού Αττικής. Για τις συνθήκες του θανάτου του, που έχουν και πολιτικό ενδιαφέρον, [σε επόμενη ανάρτηση.](#)

Μεσημέρι της Τρίτης 4 Σεπτεμβρίου 1962, συνοδευόμενος από το δήμαρχο, πέρασα το κατώφλι της “Ελευθερίας”, στην Πανεπιστημίου 20. Της Πανεπιστημίου, που ήταν καθοριστική για μένα· ξεκίνησα από το 20 και τερμάτισα τον εργασιακό μου βίο στο 21 του ίδιου δρόμου, στην Τράπεζα της Ελλάδος, για να συνεχίσω ως συνδικαλιστής στο 20 της οδού Ακαδημίας, στην ΕΣΗΕΑ.

Ο Τρυπιάς λοιπόν, με πήγε στον Κόκκα κι αυτός με παρέπεμψε στον αρχισυντάκτη της εφημερίδας **Γιώργη Ανδρουλιδάκη**, ουσιαστικά διευθυντή με τα σημερινά δεδομένα. Άλλωστε ο όρος αρχισυντάκτης έχει πια εκφυλιστεί· χρησιμοποιείται ακόμη και στα πρωινάδικα... Ύστερα από μια σύντομη συζήτηση, ο Ανδρουλιδάκης – που 9 χρόνια αργότερα έγινε και κουμπάρος μου, στο γάμο μου με την Ελένη το 1971 – μου είπε να πάω το βράδυ για να με παρουσιάσει στον προϊστάμενό μου, τον επί της ύλης της εφημερίδας **Παναγιώτη Πατρίκιο**, για να πιάσω δουλειά. Του είχα πει για το πώς ασχολήθηκα με τη δημοσιογραφία και πού είχα εργαστεί έως τότε και το σχόλιό του ήταν:

«Μάλλον δεν χρειάζεται να σε ρωτήσω γιατί θέλεις να γίνεις δημοσιογράφος. Την κλασική ερώτηση που κάνω σε νέους όπως εσύ. Την απάντηση νομίζω πως την πήρα από την κουβέντα μας. Πιστεύω πως η δημοσιογραφία, πέρα από επάγγελμα ή λειτούργημα, είναι πρώτα απ’ όλα μεράκι. Κι εσύ νομίζω πως Το ‘χεις». Μου διευκρίνισε ωστόσο ότι “δεν επρόκειτο για πρόσληψη, αλλά με έπαιρναν άμισθο - μαθητευόμενο και με τοποθετούσε στην ύλη για να μάθω να γράφω δημοσιογραφικά και κυρίως στο στιλ της “Ελευθερίας”, για να είναι σωστά τα ρεπορτάζ που θα έκανα αργότερα, αν περνούσα τη δοκιμασία».

Κλείνοντας, ο Ανδρουλιδάκης μού είπε κάτι που το έκανα Ευαγγέλιο και το τήρησα σ’ όλη μου τη ζωή: «Ξέρω πώς ήρθες εδώ. Ως κομματικό στέλεχος. Εντούτοις ο σωστός δημοσιογράφος δεν πρέπει... απαγορεύεται δεοντολογικά να έχει κομματική ταυτότητα. Η δημοσιογραφική είναι υπεραρκετή. Οπότε...»

Έσπευσα να συμφωνήσω πριν ολοκληρώσει τη φράση του και μέχρι να αποχωρήσω από την

ενεργό δημοσιογραφία, το 2009, παρέμενα στον προοδευτικό χώρο, χωρίς ωστόσο ν' αποκτήσω ποτέ κομματική ταυτότητα. Ακόμη και όταν ως φοιτητής αναμίχθηκα με την ΟΝΕΚ (Οργάνωση Νέων Ενώσεως Κέντρου) και την ΕΔΗΝ (Ελληνική Δημοκρατική Νεολαία).

Μέχρι το τέλος του χρόνου, κάθε βράδυ, από τις 8 έως τις 11.30 – για να προλαβαίνω το τελευταίο λεωφορείο προς Ν. Φιλαδέλφεια –, εγκατεστημένος στη «μεγάλη αίθουσα σύνταξης», μαζί με **Μαρία Ρεζάν** (-Ιωσήφ), **Σπύρο Φαναριώτη** και **Δημήτρη Σταμέλο**, υπό την καθοδήγηση του Πατρίκιου και του «βοηθού ύλης» **Κώστα Τριανταφυλλόπουλου**, αρχικά έκανα μονοστηλάκια - ανακοινώσεις και δελτία Τύπου -, το Δελτίο Καιρού που το έπαιρνα τηλεφωνικά από την ΕΜΥ, την κλήρωση του Λαχείου και τα φαρμακεία.

Υστέρα από ένα μήνα περίπου, άρχισαν να μου εμπιστεύονται ερωτήσεις βουλευτών της Ένωσης Κέντρου για κοινωνικά θέματα (τα πολιτικά ήταν αρμοδιότητα άλλων) και τηλεγραφήματα ανταποκριτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι ανταποκρίσεις των τελευταίων, του **Σπύρου Γρανίτσα** από τη Ν. Υόρκη και του **Ριχάρδου Σωμερίτη** από το Παρίσι ήταν γραμμένες στα ελληνικά με το λατινικό αλφάβητο (Φραγκοχιώτικα ή Φραγκολεβαντίνικα, τα Greeklish που λέμε σήμερα) και τις ξανάγραφα. Τις ανταποκρίσεις του **Φάνου Κωνσταντινίδη** από την Κύπρο, τις χειρίζονταν οι πολιτικοί συντάκτες **Μανούσος Πλουμίδης** και **Θύμιος Παπαγεωργίου**.

Τις «ερωτήσεις» των βουλευτών τις αξιοποιούσα για ρεπορταζάκια που φώτιζαν το θέμα, με αντιπολιτευτικό πρίσμα, σύμφωνα με τη γραμμή της εφημερίδας που ήταν στρατευμένη στον Ανένδοτο Αγώνα του **Γεωργίου Παπανδρέου** κόντρα στην ΕΡΕ του **Κωνσταντίνου Καραμανλή**. Πιο αξιοποιήσιμες, οι «ερωτήσεις» του βουλευτή Αττικής της Ε.Κ. **Ιάκωβου Διαμαντόπουλου**. Οι περισσότερες δεν έπαιρναν απάντηση στη Βουλή από τον αρμόδιο υπουργό, αλλά υπήρχε αντίδραση και δίνονταν εξηγήσεις όταν το θέμα δημοσιευόταν στην “Ελευθερία”, έστω και σε ανυπόγραφα μονοστηλάκια. Δίστηλα είχαν την τύχη να γίνουν κάποια ελευθέρα ρεπορτάζ μου, φυσικά πάντοτε ανυπόγραφα.

Πέρασαν τέσσερις μήνες και παραμονές Χριστουγέννων του 1962, ο Πατρίκιος μού είπε να πάω το πρωί της επομένης στον οικονομικό διευθυντή της εφημερίδας (διαχειριστή ή αρχιδιαχειριστή τον λέγαμε τότε) **Ανάργυρο Παπαγεωργίου**, πατέρα του πολιτικού συντάκτη. Τρίτη 18 Δεκεμβρίου – Τρίτη ήταν κι όταν πήγα “Ελευθερία”, Τρίτη κι ημέρα που γεννήθηκα στις 28/12/1943 – συνάντησα τον απρόσιτο για 'μένα «κύριο Ανάργυρο». Μου έδωσε ένα φάκελο με 500 δραχμές, λέγοντας: «Ο προγραμματισμός ήταν ν' αρχίσεις να πληρώνεσαι... όχι μισθολόγιο... με 500 δραχμές το μήνα από τον καινούργιο χρόνο, στο τέλος Ιανουαρίου. Αλλά ο Γιώργης (Ανδρουλιδάκης) κι ο Παναγής (Πατρίκιος) έπεισαν τον Κόκκα... και λόγω των εορτών, ν' αρχίσουμε από τώρα. Φαίνεται ότι τα πας καλά και είναι ευχαριστημένοι».

«Τους ευχαριστώ... κι εσάς και τον κύριο Κόκκα», ψέλλισα κι εκείνος συνέχισε: «Από τον άλλο μήνα κάθε τέλος του μηνός θα πηγαίνεις στο **Διονύση (Αυγουστινιάτο** – Νο 2 στις οικονομικές υπηρεσίες) και θα παίρνεις το πεντακοσάριο. Σε μερικούς μήνες, μετά το καλοκαίρι, αν όλα πάνε καλά, θα μπεις στην κατάσταση (όπως έλεγαν το μισθολόγιο) και θα περάσεις στην αρμοδιότητα του κυρίου (**Στέλιου**) **Μπέκα** που είναι υπεύθυνος για τη μισθοδοσία και του κυρίου **Βάρφη**, του ταμιά, από τον οποίο παίρνουμε όλοι το δεκαήμερό μας». Ο Αυγουστινιάτος – μετέπειτα οικονομικός... CFO (όπως θα τον λέγαμε σήμερα) της “Ελευθεροτυπίας” στις δόξες της –, ήταν υπεύθυνος για τις καταχωρίσεις - διαφημίσεις, μικρές αγγελίες και λοιπές «πληρωμένες» δημοσιεύσεις.

Παραμονή Πρωτοχρονιάς του 1963 μού ανατέθηκε το ρεπορτάζ της κλήρωσης του Λαχείου Συντακτών που γινόταν στην αίθουσα του Παρνασσού· εκεί συνάντησα για πρώτη φορά τον Πρόεδρο της ΕΣΗΕΑ **Αλέξανδρο Θεοδοσόπουλο** και τον Γενικό Γραμματέα **Λεωνίδα Πετρομανιάτη**. Ο δεύτερος διαδέχτηκε τον πρώτο στην προεδρία της Ένωσης Συντακτών μέχρι την 21^η Απριλίου 1967 που παύτηκε από τη χούντα, η οποία... διόρισε στη θέση του τον **Πάνο Τρουμπούνη**. Εννοείται πως δεν ήμουν μέλος της Ένωσης, στην οποία γράφτηκα το 1971. Άλλωστε δεν είχα καν μισθολόγιο. Κι όταν μπήκα πιά στην «κατάσταση» και στο ΤΣΠΕΑΘ, αποκτώντας τα τυπικά προσόντα, γράφτηκα στην ΕΣΑΤ – Ένωση Συντακτών Αθηναϊκού Τύπου, τη λεγόμενη και «μικρή Ένωση» – στην οποία καταφεύγαμε οι απόβλητοι, οι παρίες του επαγγέλματος κατά την ΕΣΗΕΑ. Οι διοικούντες τη «μεγάλη Ένωση» δεν έγραφαν αθλητικογράφους, «περιοδικατζήδες» και... «αμφιβόλου εθνικοφροσύνης». Η ΕΣΑΤ με ενέγραψε στις 2 Απριλίου 1967, 19 μέρες πριν από τη δικτατορία.

Αρχές του 1963 με προσέλαβαν, πάλι με πεντακοσάρικο, χωρίς μισθολόγια, και στην απογευματινή εφημερίδα “Νίκη” που εξέδωσε ο Κόκκας, όταν επιδίωξε να δημιουργήσει «Συγκρότημα» σαν του **Λαμπράκη**, αλλά έμεινα πολύ λίγο. Το «γιατί», σε επόμενη ανάρτηση. Η τυπική πρόσληψη στην “Ελευθερία” και η ένταξή μου στο μισθολόγιο, έγινε την 1^η Ιουνίου 1963, νωρίτερα από το «*μετά το καλοκαίρι, αν όλα πάνε καλά*» που μου είχαν υποσχεθεί. Αιτία, η δολοφονία του βουλευτή της ΕΔΑ Γρηγόρη Λαμπράκη από παρακρατικούς στη Θεσσαλονίκη. Μια πολιτική δολοφονία που σηματοδότησε την αρχή του τέλους της Κυβέρνησης της ΕΡΕ του Κ. Καραμανλή – τότε αναρωτήθηκε «*ποιος κυβερνά αυτόν τον τόπο;*», για να παραιτηθεί στις 11 Ιουνίου – και την ανάληψη της εξουσίας, μερικούς μήνες μετά, από την Ένωση Κέντρου με πρωθυπουργό τον Γ. Παπανδρέου.

Το βράδυ της Τετάρτης 22 Μαΐου του 1963 με κάλεσε στο γραφείο του ο αρχισυντάκτης Γ. Ανδρουλιδάκης και μού είπε: «*Κάτι σοβαρό έγινε στη Θεσσαλονίκη. Πήγαν να σκοτώσουν τον Λαμπράκη και τώρα χαροπαλεύει. Πάρε το (Νίκο) Βουργουντζή, τον ανταποκριτή μας, να σου δώσει το ρεπορτάζ. Δεν προλαβαίνει να το γράψει... οι εξελίξεις τρέχουν. Θα κρατάς σημειώσεις, θα το διαμορφώσεις εσύ και θα μου το φέρεις*».

Άμ' έπος άμ' έργον λοιπόν. Στη μια μετά τα μεσάνυχτα παρέδωσα το κείμενο – που «γέμισε» μια σελίδα μεγάλου σχήματος – στον αρχισυντάκτη κι εκείνος, αφού έριξε μια ματιά, το προώθησε στο **Σπύρο Γιαννάτο** (№2 στην εφημερίδα και αντικαταστάτης του Ανδρουλιδάκη όταν απουσίαζε), ο οποίος θα χειριζόταν το θέμα. Τότε οι πρωινές εφημερίδες «έκλειναν» στις 3 το πρωί και οι απογευματινές – που ήταν πραγματικά απογευματινές – στις 10, για κυκλοφορήσουν το μεσημέρι.

Την επομένη, η εφημερίδα έστειλε στη Θεσσαλονίκη το **Γιώργο Μπέρτσο** για την πληρέστερη κάλυψη των γεγονότων. Για τον ίδιο λόγο, είχαν απεσταλμένους το Συγκρότημα Λαμπράκη (“Βήμα” - “Νέα”) το **Γιώργο Ρωμαίο** και η “Αυγή” το **Γιάννη Βούλτεψη**. Μέχρι και τη Δευτέρα 27 Μαΐου, που ο Λαμπράκης άφησε την τελευταία του πνοή, αλλά και αρκετές μέρες μετά, πήγαινα στην εφημερίδα στις 11 το πρωί κι έφευγα μετά τα μεσάνυχτα για να παίρνω τις ανταποκρίσεις Μπέρτσου και Βουργουντζή. Η επιβράβευσή μου ήταν να μπω στο μισθολόγιο και να αναλάβω υπεύθυνος στο τμήμα των ανταποκρίσεων.

Οκτώβριο του ίδιου χρόνου ήρθε η ώρα να παρουσιαστώ στο στρατό, εκτός κι αν έκανα χρήση της αναβολής λόγω σπουδών. Το συζήτησα με Ανδρουλιδάκη και Πατρίκιο, που με συμβουλέψαν «*να πάω μια ώρα αρχύτερα, να ξεμπερδεύω*». «*Η θέση σου άλλωστε θα σε*

περιμένει», με καθυσύχασε ο Πατρίκιος κι ο Ανδρουλιδάκης συμπλήρωσε: «Άσε που θα σε φέρουμε στην Αθήνα και θα μπορείς να δουλεύεις».

Παρασκευή 11 Οκτωβρίου κατατάχθηκα και ήμουν νεοσύλλεκτος όταν έγιναν οι εκλογές της 3^{ης} Νοεμβρίου 1963, που έφεραν την Ένωση Κέντρου στην εξουσία. Χαρακτηριστικό είναι ότι μέχρι τις εκλογές οι αξιωματικοί έρχονταν στο στρατόπεδο έχοντας υπό μάλης τις πρωινές εφημερίδες της Δεξιάς “Ακρόπολη” και “Εθνικό Κήρυκα” και αμέσως μετά κρατούσαν επιδεικτικά την “Ελευθερία” και το “Βήμα”.

Αρχές Απριλίου του 1963, μετά και τις εκλογές του Φεβρουαρίου στις οποίες η Ένωση Κέντρου θριάμβευσε με 53%, με παρέμβαση Κόκκα στον υφυπουργό Εθνικής Αμύνης **Μιχάλη Παπακωνσταντίνου**, βρέθηκα στην Αθήνα – στο Υπασπιστήριο του διοικητή της ΑΣΔΕΝ **στρατηγού Λουκάκη** –, μέχρι την απόλυσή μου το Φθινόπωρο του 1965. Αμέσως μετά την επάνοδό μου ξανάρχισα να δουλεύω στην εφημερίδα· στην «ύλη» και παράλληλα μου ανατέθηκε το ρεπορτάζ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Απόκτησα μάλιστα και την... πρώτη μου στήλη, υπό τον τίτλο “Αφετηρίες και Τέρματα” με υπογραφή «Δ.Γ.Κ», όπως και στα “Αθλητικά Χρονικά”, λόγω θητείας στο στρατό.

Το 1966 ήταν η καλύτερή μου χρονιά επαγγελματικά, έως τότε. Ανέλαβα «βοηθός ύλης», υπό τον Πατρίκιο, τον οποίο αντικαθιστούσα και στις απουσίες του, συνεχίζοντας ταυτόχρονα το ρεπορτάζ της Αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, έγινα πολυθεσίτης. Προσλήφθηκα στο Τμήμα Ειδήσεων του ΕΙΡ, που στεγαζόταν στο Ζάππειο, και στο Γραφείο Τύπου και Επικοινωνίας της Εταιρείας Λιπασμάτων του Μποδοσάκη, ως συνεργάτης του επικεφαλής του Γραφείου, δημοσιογράφου και ιστορικού συγγραφέα **Γρηγόρη Δαφνή**. Ο τελευταίος θέλησε να εκδώσει «ένα house organ, ένα τριμηνιαίο περιοδικό επικοινωνίας της επιχείρησης με τους εργαζομένους, με στόχο να ενημερώνει για τα νέα της εταιρείας και να προβάλλει το κοινωνικό της πρόσωπο. Και για να είναι ελκυστικό, θα πρέπει να είναι εμπλουτισμένο με ποικίλη ύλη». Μετά την υιοθέτηση της προαναφερόμενης εισήγησης από το Γενικό Διευθυντή της εταιρείας **Αλέξανδρο Αθανασιάδη**, απευθύνθηκε στην “Ελευθερία”, στην οποία αρθρογραφούσε, ζητώντας κάποιον «υλατζή» για να βοηθήσει στην έκδοση. Υπέδειξαν εμένα.

Το 1967 ξεκίνησε ευοίωνα, με την εγγραφή μου στην ΕΣΑΤ και μετά ήρθε η καταστροφή. Έμεινα ανέστιος συνδικαλιστικά, με τη Χούντα να διαλύει τη «μικρή» – και θεωρούμενη αριστερή – Ένωση· «Αριστερή» γιατί είχε μέλη «αμφιβόλου εθνικοφροσύνης» και Γενικό Γραμματέα τον **Τάσο Δήμου**, στέλεχος της ΕΔΑ. Πρόεδρος της ΕΣΑΤ πάντως, ήταν ο **Τάκης Λαμπρίας**, δεξί χέρι του Κωνσταντίνου Καραμανλή μετά τη Μεταπολίτευση.

Και άνεργος. Πέρα από την “Ελευθερία” που έκλεισε «μη ανεχόμενη να εκδίδεται υπό καθυστάτως λογοκρισίας», έχασα και τις πέντε επαρχιακές εφημερίδες στις οποίες ήμουν ανταποκριτής από το Φθινόπωρο του 1965. Με την επιβολή της δικτατορίας απολύθηκα από τις εφημερίδες αυτές, που άλλες έκλεισαν και άλλες δεν χρειαζόνταν ανταποκριτές, αφού υποχρεωτικά δημοσίευαν λογοκριμένη ύλη, μεταδιδόμενη από το ραδιόφωνο. Αργότερα απολύθηκα και από τη ραδιοφωνία. Ουσιαστικά και τυπικά βρέθηκα εκτός επαγγέλματος, αφού το Γραφείο Τύπου του Μποδοσάκη δεν ήταν Μέσον Ενημέρωσης, ενώ τα μηνιαία “Αθλητικά Χρονικά” ήταν υποαπασχόληση. Έκανα λοιπόν το δίπλωμα οδήγησης επαγγελματικό και δούλεψα σαν ταξιτζής έως τον Απρίλιο του 1968, που βρήκα δουλειά στην οικονομική εφημερίδα “Εξπρές”. Ταυτόχρονα συνεργαζόμουν με το περιοδικό “Οικογενειακός Θησαυρός”.